

Asia: VN/26633/2024

Lausuntopyyntö perustuslain 10 §:n tarkistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

1. Mietinnössä ehdotetaan, että perustuslain 10 §:n 2 momentissa säädettäisiin yleisesti kaiken luottamuksellisen viestin salaisuuden loukkaamattomuudesta. Nimenomaiset viittaukset kirjeen ja puhelun luottamuksellisuuteen poistettaisiin säännöstekstistä.

Pidätkö kyseistä muutosta perusteltuna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

Suomen Asianajajat kannattaa esitettyä muutosta varauksin. Viestintä tapahtuu nykyisin useilla eri metodeilla, eikä viestinnän suojaa voi tai saa rajoittaa koskemaan vain puheluita tai kirjepostia. Uudistus päivittää ko. tekstin vastaamaan nykyaikaa ja on sopusoinnussa kansainvälisten sopimusten kanssa. Todettakoon tässä, että mainittua uudistusta kannatetaan vain, mikäli muutosehdotusten käsittelyä, jota Suomen Asianajajat pääosin vastustaa, jatketaan hallituksen toimin.

2. Perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momentteihin lisättäisiin rajoitusperuste, joka mahdollistaisi kotirauhan suojan ja luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan rajoittamisen tiedon hankkimiseksi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vakavan rikollisuuden torjumiseksi (ns. uhkaperusteinen rikostiedustelu).

Pidätkö kyseistä muutosta perusteltuna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

Suomen Asianajajat vastustaa esitettyä muutosehdotusta. Suomen Asianajajat katsoo, että esitetyillä perusteilla mahdollistetaan täysin suhteeton ja lähes kokonaan valvottoman puuttuminen kansalaisten kotirauhaan ja viestinnän suojaan. Suomen Asianajajat toteaa, että muiden, vireillä olevien lakiehdotusten valossa on ilmiselvää, että ehdotuksessa viitatus ”uhan” arviointi jää kussakin yksittäistapauksessa tiedon hankkimisesta vastaavan viranomaisen vastuulle. Kuten sekä median että Suomen Asianajajien jäsenkunnan havaintojen perusteella on ilmennyt, viranomaisten toiminnan valvonta on Suomessa olematonta ja käytännössä valvonnasta vastaavien viranomaistahojen (tuomioistuimet, lainvalvontaviranomaiset) mahdollisuudet toteuttaa etukäteis- tai jälkivalvontaa ovat olemattomat.

3. Mietinnössä ehdotetaan tiedustelutoimivaltuuksien käyttämisen mahdollistamista kotirauhan suojaamissa tiloissa. Perustuslain 10 §:n 3 momenttiin lisättäisiin nykyistä 4 momenttia vastaava rajoitusperuste, joka mahdollistaisi kotirauhan suojan rajoittamisen tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta

toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta.

Pidättekö kyseistä muutosta perusteluna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

Suomen Asianajajat vastustaa edellä esitettyä muutosta varauksin, eikä pidä sitä perusteltuna.

Suomen Asianajajat viittaa edellisessä kappaleessa lausuttuun ja toteaa, että tiedustelusta vastaavilla viranomaistahoilla on jo nyt riittävät ja tehokkaat keinot mietinnössä kuvattujen uhkien torjumiseksi. Suomen Asianajajat katsoo, että erityisesti viittaukset kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan muuhun toimintaan laajentavat toimivaltuuksia suhteettomasti ja vastoin kaikkea tarkkarajaisuutta.

4. Mietinnössä ehdotetaan perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momenttien sanamuotojen muuttamista vastaamaan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä tapahtunutta kehitystä. Molemmissa momenteissa käytettäisiin ilmaisua ”rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi”.

Pidättekö kyseistä muutosta perusteltuna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

Suomen Asianajajat katsoo, että kyseessä on tosiasiasa pyrkimys laajentaa viranomaisten mahdollisuuksia puuttua kansalaisten perusoikeuksiin, eikä pidä muutosehdotuksia perusteltuina. Suomen Asianajajat toteaa, että sanamuoto ”rikosten estämiseksi” sisältää tosiasiasa mahdollisuuden käynnistää yksittäisiin kansalaisiin tai maassa oleviin ulkomaalaisiin kohdistuva salaisten pakkokeinojen käyttäminen, milloin ja millä perusteella hyvänsä. Suomen Asianajajat viittaa edellä kohdan 2 yhteydessä lausuttuun ja lisäksi siihen, mitä tämän lausunnon lopussa todetaan yleisesti.

5. Pidättekö perusteltuina mietinnön liitteessä esitettyä arviointia ja johtopäätöksiä kotirauhan suojan rajoittamista koskevan lakivaruksen ja Euroopan unionin lainsäädännön suhteesta?

Suomen Asianajajat katsoo, että mietinnössä esitetyt lakimuutokset ja ”täsmennykset” lukuun ottamatta edellä kohdassa 1 mainittua ovat sekä Euroopan unionin lainsäädännön, erityisesti Euroopan unionin perusoikeuskirja 7 artiklan että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan vastaisia ja siten niiden voimaan saattaminen edes perustuslain säätämisyjärjestyksessä ei ole mahdollista.

6. Muut huomionne työryhmän mietinnöstä

Suomen Asianajajat kiittää mahdollisuudesta lausua työryhmän mietinnöstä, viittaa esitettyjen muutosehdotusten aiemman käsittelyn yhteydessä (1.9.2023 ja 2.9.2024) antamiinsa lausuntoihin ja toteaa työryhmän mietinnöstä ja työryhmälle asetetuista tavoitteista yleisesti seuraavaa:

Suomen Asianajajat kiinnittää huomiota työryhmän kokoonpanoon ja toimeksiannon sisältöön. Suomen Asianajajat katsoo, että muutosten valmistelussa on selkeästi pyritty jättämään huomiotta kaikki kriittiset äänet ja muutosehdotuksia on viety eteenpäin puhtaasti sisä- ja puolustusministeriön tavoitteiden mukaisesti. Työryhmässä ei ole ollut edustusta sen enempää lainvalvojien kuin -käyttäjien taholta, eikä työryhmässä ole edes asiantuntijoina kuultu kuin EOA:n ja OKV:n edustajia.

Suomen Asianajajat katsoo, että istuva hallitus ja mietinnön laatimiseen osallistuneet viranomaistahot ovat, turvallisuudesta vastaavien viranomaistahojen onnistuneen pelottelukampanjan perusteella, käynnistäneet poikkeuksellisen voimakkaan ja yksityiskohtaisen hyökkäyksen Suomen kansalaisten ja maassa laillisesti oleskelevien ulkomaalaisten perus- ja ihmisoikeuksia kohtaan. Suomen Asianajajat katsoo, että muutosehdotuksilla on tarkoitus puuttua merkittävästi ihmisten em. oikeuksiin ja että muutosehdotuksilla ei tulla parantamaan valtakunnan ja sen asukkaiden turvallisuutta, vaan pikemminkin heikentämään siitä.

Hallituksen ja viranomaisten tavoitteena on ilmeisesti luoda ja kasvattaa maahan pelon ja epäilyn ilmapiiri, jolla kansalaiset motivoidaan hyväksymään lähes kriisiajan sääntelyyn verrattavia perusoikeuksien rajoituksia ja joilla tosiasiallisesti pyritään kokonaisuudessaan makuloimaan muutosten kohteena olevan perustuslain 10 §:n sisältö ja siihen liittyvät rajoitukset. Tämän kampanjan osana sekä mediassa että muussa julkisuuteen annetuissa lausunnoissa on vedottu milloin järjestäytyneeseen, ulkomaiseen rikollisuuteen, milloin kasvaneeseen huumausainerikollisuuteen tai katuengeihin ja lopuksi korostettu maailmanpoliittisen tilanteen synnyttämiä ulkoisia uhkia. Suomen Asianajajat toteaa, etteivät sen enempää tilastot, kuin julkisiin lähteisiin perustuvat tiedot tue mietinnössä esitettyjä uhka-arvioita.

On merkillepantavaa, että mietinnön sisällöstä suurin osa liittyy sen selvittämiseen, millä perusteilla mietinnössä esitettyjen oikeudenloukkausten mahdollistava sääntely olisi Suomen ja Euroopan perusoikeudellisessa kehyksessä mahdollista (kohdat 1. – 2.4, ss. 1. – 22 ja kohta 2.5.2–2.5.3.3. ss. 26–31), kun taas säätämistarpeen perusteluita on avattu viiden sivun verran (kohta 2.5.1 alakohtineen ss. 22–26). Selvää onkin, ettei mietinnön tavoitteena ole ollut perusteellisesti selvittää muutostarpeita, vaan pikemminkin vahvistaa edellä mainittua viestiä uhkakuvista.

Suomen Asianajajat katsoo, että Suomelle vihamieliset tahot ovat juuri esitettyjen muutosehdotusten mahdollisen hyväksynnän avulla saavuttamassa tavoitteensa, kun Suomea ollaan vastuullisten poliittisten ja viranomaistahojen toimesta muuttamassa oikeusvaltiosta poliisivaltioksi.

Suomen Asianajajat esittää, että työryhmän mietinnön perusteella ei käynnistetä jatkovalmistelua, vaan hanke perustuslain 10 §:n muuttamiseksi päätetään.

Enne Heidi
Suomen Asianajajat